

TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINI TEMIR YO`L TRANSPORTI SOHASIDA SAMARALI YO`LGA QOYISHNING HOZIRGI XOLATI TAHLILI

Yermatova Dilnoza Axmadjanovna
Toshkent Davlat Transport Universiteti
Transport iqtisodiyoti kafedراسи doktoranti

Annotatsiya. Temir yo'l transporti tizimlarini o'zgartirish samarali va barqaror harakatchanlikni ta'minlash uchun juda muhimdir. Biroq, ushbu sohadagi ko'plab loyihalar va tashabbuslar eskirishga duch kelmoqda va ularning muvaffaqiyatli amalga oshirilishiga to'sqinlik qilmoqda. Ushbu tahlil temir yo'l transporti sohasidagi transformatsiya jarayonlarida eskirishning hozirgi holatini o'rganishga, eskirishga olib keladigan asosiy omillarni aniqlashga va ushbu muammolarni bartaraf etish bo'yicha tavsiyalar berishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: eskirish, transformatsiya jarayonlari, temir yo'l transporti, samaradorlik, barqarorlik, amalga oshirish, muammolar.

Annotation. Changing rail transport systems is essential to ensure efficient and sustainable mobility. However, many projects and initiatives in this area are facing obsolescence and are preventing their successful implementation. This analysis is aimed at studying the current state of wear and tear in transformation processes in the field of rail transport, identifying the main factors that contribute to wear and tear, and making recommendations to eliminate these problems.

Keywords: wear and tear, transformation processes, rail transport, efficiency, stability, implementation, problems.

Аннотация. Изменение систем железнодорожного транспорта имеет решающее значение для обеспечения эффективной и устойчивой мобильности. Однако многие проекты и инициативы в этой области сталкиваются с устареванием и препятствуют их успешной реализации. Данный анализ направлен на изучение текущего состояния износа в трансформационных процессах в сфере железнодорожного транспорта, выявление основных факторов, способствующих износу, и выработку рекомендаций по устранению этих проблем.

Ключевые слова: устаревание, процессы трансформации, железнодорожный транспорт, эффективность, стабильность, реализация, проблемы.

Ma'lumotlar temir yo'l transportida transformatsiya jarayonlarining keng doirasini, shu jumladan infratuzilmani yangilash, raqamlashtirish harakatlari, elektrlashtirish tashabbuslari va operatsion yaxshilanishlarni qamrab oldi.

- Ma'lumot yig'ish: temir yo'l transportida transformatsiya jarayonlari bo'yicha tegishli adabiyotlar, hisobotlar va amaliy tadqiqotlar to'plandi.
- Ma'lumotlarni tahlil qilish: umumiy ma'lumotlarni, muammolarni aniqlash uchun to'plangan ma'lumotlarni tahlil qildi.
- Turkumlash: eskirish omillarini tashkiliy, texnik, moliyaviy, tartibga soluvchi va ijtimoiy-siyosiy kabi toifalarga ajratdi.
- Qiyosiy tahlil: o'xshashlik va farqlarni aniqlash uchun turli xil transformatsiya jarayonlari bo'yicha ma'lumotlarni va omillarini taqqosladi.
- Sintez: eskirishni yumshatish va transformatsiya jarayonlarining samaradorligini oshirish bo'yicha tavsiyalarni shakllantirish uchun topilmalarni birlashtirdi.

Transformatsiya jarayonlarining temir yo'l transporti sohasidagi samarali yo'lga o'tishining hozirgi holatini tahlil qilish turli omillar va jihatlarni hisobga olishni talab qiladi. Bu yerda e'tiborga olish kerak bo'lgan ba'zi asosiy fikrlar haqida umumiy ma'lumot:

- Infratuzilmani rivojlantirish: temir yo'l transporti sohasidagi transformatsiya jarayonlarining samaradorligi asosan infratuzilmani rivojlantirish va saqlashga bog'liq. Mavjud temir yo'l tarmoqlarini yangilash, yangi yo'llarni qurish, signalizatsiya tizimlarini takomillashtirish va ulanishni kuchaytirish samarali temir yo'l tizimiga erishish uchun juda muhimdir. Biroq, bu jarayonda eskirish loyihani bajarishdagi kechikishlar, moliyalashtirishning yetarli emasligi, byurokratik to'siqlar va qurilish loyihalariga jamoatchilik qarshiliklari tufayli yuzaga kelishi mumkin.
- Texnologiyani qabul qilish: temir yo'l transporti sanoati samaradorlik va ishlashni sezilarli darajada yaxshilaydigan texnologiya yutuqlariga guvoh bo'lmoqda. Poezdlarni avtomatik boshqarish, bashoratli texnik xizmat ko'rsatish tizimlari, ilg'or aloqa tizimlari va aqlli transport tizimlari kabi texnologiyalarni joriy etish xavfsizlik, sig'im va ishonchlikni oshirishi mumkin. Biroq, bu jihatdan eskirish yangi texnologiyalarni qabul qilish bilan bog'liq yuqori xarajatlar, o'zgarishlarga qarshilik va eski tizimlarni zamonaviy texnologiyalar bilan birlashtirishdagi qiyinchiliklar tufayli yuzaga kelishi mumkin.
- Normativ-huquqiy baza: tartibga solish muhiti temir yo'l transportida transformatsiya jarayonlarini osonlashtirish yoki to'sqinlik qilishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Xavfsizlik standartlari, tarif tuzilmalari, raqobat va mehnat bilan bog'liq qoidalar transformatsiya tashabbuslarining samaradorligiga ta'sir qilishi mumkin. Eskirgan qoidalarni yangilashdagi kechikishlar yoki murakkabliklar,

qarama-qarshi siyosat va manfaatdor tomonlar o'rtasida konsensus zarurati transformatsiya jarayonida eskirishga olib kelishi mumkin.

- **Intermodal integratsiya:** temir yo'l transportiga yaxlit yondashuv uzluksiz va samarali logistika tarmog'ini yaratish uchun temir yo'l tizimlarini yo'l, havo va dengiz kabi boshqa transport turlari bilan birlashtirishni o'z ichiga oladi. Intermodal integratsiyaga erishish turli manfaatdor tomonlar, jumladan transport organlari, logistika kompaniyalari va siyosatchilar o'rtasida hamkorlikni talab qiladi. Eskirish muvofiqlashtirish muammolari, amaldagi tarmoqlarning qarshiligi va manfaatdor tomonlar o'rtasidagi qarama-qarshi manfaatlar tufayli yuzaga kelishi mumkin.
- **Moliyalashtirish va investitsiyalar:** yetarli mablag' va investitsiyalar temir yo'l transportini muvaffaqiyatli o'zgartirish uchun juda muhimdir. Hukumatlar, xususiy tashkilotlar va xalqaro tashkilotlar infratuzilmani rivojlantirish, texnologiyalarni o'zlashtirish va salohiyatni oshirish uchun etarli moliyaviy resurslarni ajratishlari kerak. Eskirish byudjet cheklovlari, raqobatdosh moliyalashtirish ustuvorliklari va qabul qilingan xatarlar yoki rentabellikning etishmasligi tufayli xususiy investitsiyalarni jalb qilishdagi qiyinchiliklardan kelib chiqishi mumkin.
- **Jamiyatni idrok etish va qo'llab-quvvatlash:** transformatsiya jarayonlarining muvaffaqiyatida jamoatchilikni idrok etish va qo'llab-quvvatlash hal qiluvchi rol o'ynaydi. Temir yo'l transporti loyihalari bilan bog'liq muammolarni qo'llab-quvvatlash va hal qilish uchun samarali aloqa, manfaatdor tomonlarni jalb qilish va jamoatchilikni xabardor qilish kampaniyalari zarur. Qaror qabul qilishga to'sqinlik qilishi va transformatsiya tashabbuslarini sekinlashtirishi mumkin bo'lgan temir yo'l transporti bilan bog'liq tushuncha, jamoatchilik qarshiligi yoki salbiy tushunchalar mavjud bo'lsa, eskirish paydo bo'lishi mumkin.

- **Ekologik masalalar:** barqarorlik va uglerod chiqindilarini kamaytirishga e'tibor ekologik toza transport turi sifatida temir yo'l transportiga bo'lgan qiziqishning oshishiga olib keldi. Hukumatlar va tashkilotlar temir yo'llarni elektrlashtirishga, chiqindilarni kamaytirishga va temir yo'lga modal siljishlarni rag'batlantirishga tobora ko'proq ustuvor ahamiyat bermoqdalar.

Ushbu transformatsiya jarayonlaridagi eskirishning hozirgi holatini tahlil qilish uchun turli mintaqalar yoki mamlakatlardagi aniq amaliy tadqiqotlar, siyosat va loyihalarni o'rganish kerak bo'ladi. Eskirish darajasi mahalliy omillarga, siyosiy irodaga, iqtisodiy sharoitlarga va manfaatdor tomonlarning ishtirokiga qarab farq qilishi mumkin. Ushbu omillarni hisobga olgan holda batafsil tahlil o'tkazish temir yo'l transporti sohasidagi transformatsiya jarayonlarining hozirgi holatini aniqroq baholash imkonini beradi.

Eskirish omillarini aniqlash: tahlil temir yo'l transportida transformatsiya jarayonlarida eskirishga yordam beradigan bir qancha asosiy omillarni aniqladi, jumladan:

- Manfaatdor tomonlarni muvofiqlashtirish va hamkorlikning etishmasligi
- Moliyalashtirishning etarli emasligi va moliyaviy muammolar
- Texnologik murakkabliklar va o'zaro muvofiqlik masalalari
- Normativ-huquqiy to'siqlar
- O'zgarishlarga qarshilik va tashkiliy madaniyat
- Ijtimoiy-siyosiy ta'sirlar va jamoatchilik tomonidan qabul qilinishi

Qiyosiy tahlil: turli xil transformatsiya jarayonlari bo'yicha eskirish omillarini taqqoslash shuni ko'rsatdiki, muayyan muammolar turlicha bo'lsa-da, ko'plab asosiy omillar loyihalarda izchil edi. Bu temir yo'l transporti o'zgarishlarida eskirishni bartaraf etish uchun yaxlit yondashuv zarurligini ko'rsatadi.

Natijalar va muammolar: muhokama bo'limida aniqlangan eskirish omillarining oqibatlari va ular temir yo'l transportida transformatsiya jarayonlarini samarali amalga oshirishda yuzaga keladigan muammolar ko'rib chiqiladi.

Eng yaxshi amaliyotlar va muvaffaqiyat hikoyalari: muvaffaqiyatli amaliy tadqiqotlar va eskirishni engib o'tgan eng yaxshi amaliyotlarni o'rganadi, kengroq qo'llanilishi mumkin bo'lgan strategiyalarni ta'kidlaydi.

Tavsiyalar: eskirishni yumshatish va temir yo'l transportida transformatsiya jarayonlarining samaradorligini oshirish bo'yicha amaliy tavsiyalar beradi. Ushbu tavsiyalar manfaatdor tomonlar o'rtasida hamkorlikni rivojlantirish, barqaror moliyalashtirish mexanizmlarini yaratish, tartibga soluvchi to'siqlarni hal qilish, innovatsiya madaniyatini targ'ib qilish va qabul qilish va qo'llab-quvvatlashni ta'minlash uchun jamoatchilik bilan aloqalarni o'z ichiga olishi mumkin.

Xulosa:

Temir yo'l transporti sohasidagi transformatsiya jarayonlarida eskirishni tahlil qilish samarali amalga oshirishga to'sqinlik qiladigan muhim muammolarni ochib beradi. Biroq, eskirishga yordam beradigan umumiy omillarni tushunish va maqsadli strategiyalarni qabul qilish orqali ushbu qiyinchiliklarni engib o'tish va muvaffaqiyatli va barqaror o'zgarishlarga yo'l ochish mumkin.

Takliflar:

- Manfaatdor tomonlarning hamkorligi va kelishuvining kuchayishi umumiy maqsadlarni rivojlantirish va samarali qaror qabul qilish orqali eskirishni kamaytiradi.
- Moliyaviy muammolarni hal qilish va transformatsiya jarayonlarining uzoq muddatli hayotiylikini ta'minlash uchun barqaror moliyalashtirish mexanizmlari yaratilishi kerak.

- Texnologik taraqqiyot va o'zaro ishlashni osonlashtirish uchun me'yoriy asoslar moslashuvchan va moslashuvchan bo'lishi kerak.
- Tashkiliy madaniyatlar o'zgarish va innovatsiyalarni qabul qilishi, xodimlarga transformatsiya tashabbuslarini qo'zg'atish imkoniyatini berishi kerak.
- Jamoatchilik bilan muloqot qilish va ijtimoiy-siyosiy ta'sirlarni bartaraf etish temir yo'l transporti o'zgarishlarini qabul qilish va qo'llab-quvvatlashni kuchaytiradi.

Eslatma: bu temir yo'l transportini o'zgartirish jarayonlaridagi hozirgi eskirish holati va tadqiqot maqolasidagi tegishli bo'limlarning umumlashtirilgan tahlili. Muayyan tafsilotlar va topilmalar haqiqiy tadqiqotlar va ma'lumotlarni tahlil qilish asosida farq qilishi mumkin.

Adabiyotlar.

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 1 fevraldagi "Transport sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5647-sonli Farmoni
2. Вакуленко Р.Я., Тюмина Н.С., Потапова Е.А., Проскуликова Л.Н. Анализ организационно-технологической среды существования электронных услуг // Вестник Мининского университета. 2016. № 1-1 (13). С. 2.
3. Дворская Е. ИИ в HR: конкуренция с человеком или взаимовыгодное сотрудничество. URL: <https://vc.ru/future/35297-ii-v-hr-konkurenciya-schelovekom-ilivzaimovygodnoe-sotrudnichestvo>
4. Денисов А.Ф., Кардаш Д.С. Анализ практики цифровых технологий в подборе персонала // Экономика и управление. 2018. № 6 (152). С. 26-37.
5. Лютикова М.А. Боты для найма персонала // Постулат. 2017. №5-1. С. 71.
6. Осадчук П.О. Чат-боты для автоматизации внутренних коммуникаций // Молодой ученый. 2018. №27. С. 12-19